

VỀ TƯ TƯỞNG XÂY DỰNG “XÃ HỘI MỚI” CỦA TỔNG THỐNG FERDINAND MARCOS

QUANG NGỌC HUYỀN*

Trong cuộc bầu cử tổng thống năm 1969, Marcos đã tái cử tổng thống. Nhưng, cũng từ sau cuộc bầu cử, Philippin thực sự rơi vào tình trạng bất ổn định về an ninh chính trị, xã hội. Nhiều tổ chức chính trị trỗi dậy hoạt động mạnh mẽ, chính quyền của Tổng thống Marcos hầu như bất lực không còn kiểm soát được tình hình đất nước. Để đối phó với tình hình ngày càng trở nên xấu hơn, Tổng thống Marcos đã dựa vào Đoạn 2, Điều 10, Chương VII của Hiến pháp ban hành năm 1935, tuyên bố thiết quân luật trên cả nước. Ngay sau khi đặt đất nước trong “tình trạng khẩn cấp hợp hiến”, Marcos tuyên bố Philippin tiến hành xây dựng “Xã hội mới”, bởi vì theo ông: *“Khi chúng ta thiết lập chính phủ thiết quân luật, để đáp lại sự uỷ trị của hiến pháp, chúng ta đồng thời bắt đầu cuộc cải cách xã hội. Điều cần phải nhấn mạnh là sự phân định giữa hiện tại và tương lai: hiện tại xã hội Philippin đang trong chuyển đổi, tương lai là Xã hội mới”*⁽¹⁾.

Tại sao Philippin phải xây dựng “Xã hội mới”? Theo Marcos, hiện tại xã hội Philippin đang là một “Xã hội cũ” và nó không còn phù hợp với yêu cầu phát triển của thời đại. Khái niệm “Xã hội mới”, theo Marcos, nó được xây dựng tốt nhất về một mô hình xã hội theo lý tưởng của người Philippin. Marcos cho rằng: *“Bất kỳ người nào có kinh nghiệm cầm quyền đều nhận thức đầy đủ tầm quan trọng về lý thuyết trong đời sống của con người và quốc gia... Trong trường hợp của chúng ta, vì thế, chúng ta có quyền quyết định lý thuyết riêng của chúng ta - lý thuyết chính trị và xã hội”*⁽²⁾. Theo lý thuyết của Marcos, “Xã hội cũ” là xã hội không dân chủ, không công bằng, ở đó *“Hệ thống chính trị cũ đã chia nhân dân chúng ta thành một số ít người có thể lực giàu có và đông đảo quần chúng còn nghèo khổ... Đời sống chính trị trong xã hội cũ chủ yếu là đời sống chính trị xung đột, là sự cạnh tranh của mỗi cá nhân và một số các nhóm người để thống trị xã hội”*⁽³⁾. Do

* Quang Ngọc Huyền, Viện Nghiên cứu Đông Nam Á.

vậy, luật pháp cũ cần phải loại bỏ thay vào đó là một cơ cấu luật pháp mới. Không lâu sau khi ban bố thiết quân luật, tháng 1-1973 Marcos đã phê chuẩn Hiến pháp mới. Các biện pháp thiết quân luật và xây dựng hiến pháp mới chính là nhằm mục đích: *"Tuyên bố thiết quân luật ngày 21-9-1972 làm mất dần cơ cấu luật pháp cũ và đó là sự cần thiết để xây dựng lại cơ cấu luật pháp mới. Nếu có bất kỳ mối nghi hoặc gì, Hiến pháp mới chính là cơ sở hay nền móng cho cơ cấu mới của luật pháp chi phối Xã hội mới"*⁽⁴⁾.

Như vậy, để xây dựng một "Xã hội mới" dân chủ, công bằng và phát triển, theo Marcos, Philippin phải loại bỏ "Xã hội cũ".

"Xã hội cũ", theo giải thích của Marcos, là một xã hội như sau:

Đó là xã hội của tất cả các nước nghèo vừa thoát khỏi chế độ áp bức của những kẻ xâm lược từ bên ngoài nay đã sẵn sàng xây dựng một xã hội mới. Trong "xã hội mới" này có nhiều điều của "xã hội cũ" phải được hiểu cận kề và Philippin là nước duy nhất làm được điều đó.

Để có được nền dân chủ cho toàn thể cư dân trong cộng đồng mình, người phương Tây phải trải qua nhiều thế kỷ đấu tranh để thay đổi mối quan hệ giữa tầng lớp quý tộc và dân thường mới có thể tiến tới sự bình đẳng chính trị cho mọi người. Trái lại, Philippin chưa hề trải qua sự thay đổi nào trong đời sống kinh tế, xã hội, cũng không phải trả giá đắt như người phương Tây để mở rộng

tự do cá nhân. Philippin chỉ là một đứa trẻ của "chủ nghĩa thực dân dân chủ". Sau nhiều thế kỷ nằm dưới sự cai trị của Tây Ban Nha và Mỹ, kết cục Philippin vẫn chỉ là một "xã hội nông dân". Xã hội này nuôi dưỡng tầng lớp quý tộc, trí thức, chủ đất và đào tạo họ theo cách của phương Tây. Chỉ những người này chứ không phải toàn bộ người dân Philippin đã nồng nhiệt tiếp nhận những tư tưởng tự do, dân chủ của "nước mẹ".

Philippin đã trải qua, bằng nhiều cách, các nỗ lực cấy ghép nền chính trị phương Tây vào đất nước. Ở phương Tây, truyền thống tự do dân chủ đã phải trải qua từng chặng đường phát triển một cách tuần tự những thay đổi về kinh tế, xã hội, từ sự sụp đổ của chế độ phong kiến để thay thế bằng xã hội công nghiệp phát triển. Còn ở Philippin, thì quá trình lẽ ra phải diễn ra trong nhiều thế kỷ đã bị nén lại chỉ còn vài thập kỷ. Do đó, dù là "xã hội nông dân" của một nước thuộc địa hay là "xã hội đang phát triển" thì hiện nay xã hội Philippin đã hoàn toàn bị phân chia thành một số ít người giàu có và số đông còn lại là những người nghèo đói. Hai loại người này không bao giờ dung hòa được với nhau, luôn mâu thuẫn và dễ dẫn đến xung đột. *"Hơn 20 năm là một nước Cộng hòa độc lập, Philippin đã vô tình tham gia vào một trò chơi dân chủ, cuối cùng, tất nhiên, trò chơi phải kết thúc"*⁽⁵⁾.

Tóm lại, theo tư tưởng của Marcos, "Xã hội cũ" là xã hội còn mang đầy đặc trưng của một nước thuộc địa, là "xã hội

thuộc địa nông dân", có nền chính trị dân chủ vay mượn... Philippin là một xã hội như thế. Do vậy, "Xã hội cũ" này phải được thay thế bằng "Xã hội mới" và Philippin có đủ điều kiện để tiến hành một cuộc cách mạng làm biến đổi toàn bộ đất nước, thiết lập nên "Xã hội mới". Một xã hội có mục tiêu là: "Xã hội mới định rõ phát triển có nghĩa không chỉ là tăng trưởng kinh tế mà còn đem lại hạnh phúc cho đông đảo người dân của chúng ta..., để không một người Philippin nào không được nuôi dưỡng"⁽⁶⁾.

Lý thuyết xây dựng "Xã hội mới" của Marcos như sau:

"Như một đặc điểm nổi bật của thời đại chúng ta, cuộc nổi dậy của người nghèo là một ý tưởng hoàn toàn mới của xã hội loài người"⁽⁷⁾. Đó là nhận định của Marcos trước các phong trào chống đối chính quyền của người nghèo nói chung và ở Philippin nói riêng. Theo Marcos, đó là cách của người nghèo buộc chính phủ phải chú ý đến họ. Cuộc nổi dậy nảy sinh ra từ nhận thức đói nghèo không phải do thân thánh quyết định mà là sản phẩm của xã hội. Sự chống đối này là để đòi hỏi xã hội phải được xây dựng dựa trên sự công bằng, bình đẳng như một nguyên tắc xã hội. Cuộc nổi dậy của những người nghèo ở Philippin cũng không nằm ngoài mục đích đó và việc ban bố thiết quân luật là bắt buộc. Marcos cho rằng, là người đứng đầu chính phủ, ông đã sử dụng đúng với Hiến pháp để tách cuộc nổi dậy của người nghèo khỏi các phần tử cực đoan (như phong trào ly khai ở

Mindanao, các cuộc nổi loạn do đảng Cộng sản Philippin lãnh đạo). Đứng trước tình trạng "Chính quyền khủng hoảng", ông có chủ ý củng cố quyền lực chính trị chứ không áp đặt một nền chuyên chính quân sự. Chính vì "Cuộc khởi nghĩa của người nghèo phải là nền tảng cho một chính quyền khủng hoảng, đến lượt nó, có nghĩa vụ thiết lập nên một xã hội mà cuộc nổi dậy đòi hỏi: Xã hội mới"⁽⁸⁾. Vì vậy, theo Marcos: "Việc biến đổi xã hội khởi đầu bằng sự tìm kiếm một hệ tư tưởng làm cho cuộc nổi dậy của người nghèo thành nền tảng của một Xã hội mới"⁽⁹⁾. Người nghèo phải nổi dậy, bởi vì, như Marcos giải thích, họ ý thức rất sâu sắc rằng họ bị áp bức không chỉ đơn thuần là người giàu áp bức họ một cách thẳng thừng, mà cả chính sự nghèo đói áp bức họ. Nghèo có nghĩa là không có gì, và vì thế, họ là người đứng ngoài đời sống chính trị, kinh tế, xã hội đầy biến động và có ý nghĩa của cộng đồng người hiện đại. Hơn hết, là người nghèo thì không ai nhìn thấy họ, bạo động làm cho mọi người thấy được họ. Đứng trước sự nổi dậy của người nghèo, chính quyền khủng hoảng có nhiệm vụ làm cho người nghèo hiểu rằng mục đích sống của họ có thể đạt được mà không cần bạo động cách mạng. Do vậy, chính người nghèo chứ không phải tầng lớp tinh hoa của xã hội nhận thấy tình trạng cuộc sống không thể chịu đựng hơn được nữa. "Và đây là thời điểm lịch sử của Xã hội mới"⁽¹⁰⁾.

Cuối cùng, Marcos đưa ra nội dung cơ bản của "Xã hội mới" là: "cuộc nổi dậy

của người nghèo với tư cách là nền tảng của Xã hội mới được chính quyền khủng hoảng lý giải như là quá trình bình đẳng hoá. Trong thực tế, nó có nghĩa là dân chủ hoá tài sản và cơ hội thông qua việc đáp ứng những nhu cầu cơ bản; thể chế hóa sự công bằng xã hội thông qua cải cách ruộng đất; quản lý một cách năng động và mềm dẻo nền kinh tế quốc gia; theo đuổi việc mở rộng chính trị và thực hiện mạnh mẽ một chính sách đối ngoại không phụ thuộc⁽¹¹⁾. Trong đó, Marcos coi dân chủ hóa và công bằng xã hội là điều cốt yếu. Đặc biệt dân chủ hóa chính trị đã được Marcos thể hiện dưới hình thức gọi là nền dân chủ Baragay.

Thế nào là nền dân chủ Baragay? Marcos cho rằng: Trước khi ban hành thiết quân luật (21-9-1972), văn hóa chính trị của Philippin mang tính dân túy, cá nhân luận và nhân cách luận. Hiện nay (từ sau khi thiết quân luật) văn hóa chính trị đã thay đổi. Trước hết, theo Marcos, cần phải bắt đầu từ cách hiểu về thẩm quyền chính trị hay có thể hiểu đơn giản đó là "chính quyền". Thẩm quyền chính trị chính là nguồn gốc của các nguyên lý và chính sách, cái đáp ứng được những khát vọng của nhân dân. Thẩm quyền chính trị là công cụ giải phóng nhân dân khỏi cuộc sống bức bối. Thẩm quyền chính trị trong thời kỳ mới (thời kỳ thiết quân luật) phải nhằm cấp tiến hóa xã hội. *Cấp tiến hóa* nghĩa là đi sâu vào cội rễ những nhu cầu, mục đích và lợi ích của nhân dân, đồng thời cũng là cấp tiến hóa thẩm quyền chính trị. Xét đến cùng,

thẩm quyền chính trị phân đấu cho ai, tồn tại cho ai? Theo Marcoss, đó là cho nhân dân. Để phục vụ nhân dân tốt nhất, thẩm quyền chính trị cần phải học vai trò can thiệp vào xã hội: can thiệp khi nào và như thế nào. "*Chính quyền can thiệp trực tiếp để đạt được sự phân phối bình đẳng hơn trong thu nhập và dân chủ hóa tài sản nhiều hơn, tạo nhiều cơ hội việc làm, nâng cao chất lượng đời sống nhân dân, ổn định giá cả, thúc đẩy phát triển kinh tế và thực hiện những kế hoạch nhằm tăng trưởng đều các vùng và công nghiệp hóa⁽¹²⁾. Nhưng chính quyền chỉ thực hiện tốt vai trò của mình khi nhân dân trở thành chính quyền và chính quyền trở thành nhân dân. Marcos cho rằng một trong những khát vọng của nhân dân là họ được tham gia tích cực vào việc đưa ra những quyết định ảnh hưởng đến đời sống xã hội và kinh tế của họ. Vì vậy, ngày 31-10-1972 Tổng thống ban bố Sắc lệnh số 86, tuyên bố thành lập các Baragay hay là các Hội đồng công dân. Baragay là đơn vị chính trị nhỏ nhất, nơi "sẽ làm nền tảng cho các công dân tham gia vào công việc của chính quyền và những quan điểm của họ sẽ được cân nhắc trong việc hình thành những chính sách hoặc chương trình quốc gia, và khi có thể áp dụng, sẽ được chuyển thành những quyết định cụ thể và chuyên biệt⁽¹³⁾. Tất cả các công dân Philippin từ 15 tuổi trở lên đều là thành viên của Baragay và đều có thể tham gia luận bàn, đưa ra các ý kiến đóng góp vào các chủ trương chính sách của chính phủ. Ví dụ, trong cuộc trưng cầu dân ý từ 10-15/2/1973, tất cả các Baragay trong*

toàn quốc đã bỏ phiếu hoàn toàn tán thành Hiến pháp mới, thiết quân luật và những chính sách cải cách của "Xã hội Mới".

Marcos đã đánh giá: "*Barangay là một đóng góp của Xã hội mới cho sự phát triển chính trị và giáo dục của người Philippin. Nó là hội đồng tư vấn của chính phủ khủng hoảng, là diễn đàn nhân dân. Bởi vì đó là đơn vị chính trị nhỏ nhất, nơi tìm ra một môi trường nhân văn cho lương tâm và các mối quan tâm của họ trong mọi vấn đề về quốc gia, khu vực và cộng đồng*"⁽¹⁴⁾.

Tuy nhiên, về thực chất "*nền dân chủ Barangay*" chỉ là một nền dân chủ giả hiệu. Thâu tóm mọi quyền lực trong tay, điều hành đất nước bằng các sắc lệnh, Tổng thống độc tài Marcos đã thủ tiêu toàn bộ nền dân chủ của đất nước, một nước từng được Mỹ đánh giá là dân chủ nhất ở Đông Nam Á.

Sự công bằng xã hội trong "Xã hội mới" được Marcos đặc biệt nhấn mạnh vào việc phân chia ruộng đất cho nông dân. Philippin là một nước nông nghiệp lạc hậu và có tỷ lệ tá điền rất cao. Đây là một trong những nguyên nhân dẫn đến tình trạng đói nghèo của nông dân ngày một gia tăng và đó là lý do cho sự nổi dậy chống lại chính quyền của họ. Vì vậy, không ngạc nhiên khi Marcos tuyên bố "Xã hội mới" chỉ thành công khi cải cách ruộng đất thành công. Và chỉ 5 ngày sau khi tuyên bố thiết quân luật, Marcos đã ban hành Sắc lệnh số 27 đặt toàn bộ Philippin trong chương trình cải cách ruộng đất. Tuy nhiên, do

có nhiều hạn chế từ chính Sắc lệnh số 27 và nhiều nguyên nhân khác, chương trình cải cách ruộng đất được Marcos khởi xướng một cách rầm rộ đã bị thất bại. Và điều đó có nghĩa là "Xã hội mới" của Marcos đã không trở thành hiện thực.

Tư tưởng xây dựng "Xã hội mới" có thể được xem như một lý thuyết phát triển quốc gia của Tổng thống Marcos. Lý thuyết này không phải là điều mới lạ. Trước Marcos, một số nước Đông Nam Á như Indônêxia và Malaxia đã cho ra đời các lý thuyết phát triển quốc gia mang đặc thù của riêng họ. Nhờ vào các lý thuyết phát triển quốc gia này mà cả hai nước đã tập hợp được các lực lượng dân tộc phấn đấu cho mục đích chung là thống nhất và phát triển đất nước. Vì vậy, "*Nếu như hiến pháp là cái nền cơ bản về mặt pháp lý, thì những lý thuyết phát triển quốc gia có giá trị lớn về mặt tư tưởng và ý thức hệ đối với các công dân. Hiến pháp quy định chính thể, những nguyên tắc về cấu trúc quyền lực, quyền lợi và nghĩa vụ của công dân, còn những lý thuyết phát triển quốc gia lại có ý nghĩa về mặt đạo lý, nêu lên bổn phận của mỗi người đối với tổ quốc, với xã hội. Nó được coi như những nguyên tắc đạo đức chung của xã hội mà ai cũng phải tuân theo, ai cũng nỗ lực vươn tới. Nó tạo nên sợi dây liên kết tình thân giữa mọi công dân trong sự nghiệp chung của quốc gia*"⁽¹⁵⁾.

Rõ ràng sự ra đời của lý thuyết phát triển quốc gia là điều rất cần thiết. Nó có tác dụng gắn kết mọi lực lượng dân

tộc vào một mục đích chung là xây dựng một quốc gia thống nhất và phát triển. Song, ở Philippin, công cuộc xây dựng “Xã hội mới” của Marcos đã thất bại, mặc dù các mục tiêu của nó nêu ra đáp ứng đúng với mong muốn của đông đảo người dân, đó là: Dân chủ hóa; công bằng xã hội; phát triển kinh tế; thực hiện chính sách đối ngoại không phụ thuộc. “Xã hội mới” không thành công vì các hoạt động thực tiễn đã không được thực hiện như lý thuyết đã nêu ra. Thực tế, “Xã hội mới” đã thủ tiêu hoàn toàn nền dân chủ khi Tổng thống Marcos đặt toàn bộ đất nước trong tình trạng thiết quân luật và ban hành hiến pháp mới cho phép ông nắm trong tay đồng thời cả ba quyền: lập pháp, hành pháp và tư pháp vô thời hạn. “Xã hội mới” cũng không thể có công bằng khi Marcos lãnh đạo đất nước theo chế độ độc tài và duy trì “*chủ nghĩa thân quen*”. Hầu như tất cả mọi nguồn lợi kinh tế của đất nước đã bị gia đình Tổng thống và một số ít bạn thân của Marcos nắm giữ. “Xã hội mới”, rốt cuộc, chỉ là một ảo tưởng được Marcos đề ra để mị dân hòng duy trì quyền lực lâu dài cho ông ta. Chính vì vậy, sự sụp đổ chế độ độc tài của Marcos cũng đồng nghĩa với sự phá sản của chương trình xây dựng “Xã hội mới”.

CHÚ THÍCH

- (1) Ferdinand E. Marcos, *Towards A Filipino Ideology*, Marcos Foundation Inc., Manila 1979, p. 35.
- (2) Ferdinand E. Marcos, *Notes on the New Society Philippines I*, Marcos Foundation Inc., Manila 1973, p. 119.
- (3) Ferdinand E. Marcos, *Sdd*, p. 74.
- (4) Ferdinand E. Marcos, *Sdd*, p. 131.
- (5) Ferdinand E. Marcos, *Revolution From the Center*, Raya Books, Hongkong 1978, p. 21.
- (6) Ferdinand E. Marcos, *Notes on the New Society Philippines II*, Marcos Foundation Inc., Manila 1978, p. 17.
- (7) Ferdinand E. Marcos, *Sdd*, p. 1
- (8) Ferdinand E. Marcos, *Sdd*, p. 2.
- (9) Ferdinand E. Marcos, *Sdd*, p. 5.
- (10) Ferdinand E. Marcos, *Sdd*, p. 6.
- (11) Ferdinand E. Marcos, *Sdd*, p. 12.
- (12) Ferdinand E. Marcos, *Sdd*, p.158.
- (13) Ferdinand, E. Marcos, *Sdd*, p. 159.
- (14) Ferdinand E. Marcos, *Sdd*, p. 160-161.
- (15) Vũ Dương Ninh, *Một số vấn đề về sự phát triển của các nước ASEAN*, Nxb. Chính trị quốc gia, Hà Nội-1993, tr. 9.